

Sygn. akt VU 279/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 grudnia 2016 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, Wydział V Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący SSO Urszula Sipińska-Sęk

Protokolant st. sekr. sądowy Zofia Aleksandrowicz

po rozpoznaniu w dniu 8 grudnia 2016 roku w Piotrkowie Trybunalskim na rozprawie

sprawy z wniosku A. S. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o naliczenie rekompensaty za pracę w warunkach szczególnych

na skutek odwołania A. S. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

z dnia 18 lutego 2016 r. sygn. (...)

oddala odwołanie.

V U 279/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 18 lutego 2016 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. odmówił A. S. (2) prawa do rekompensaty. Organ rentowy wskazał, że wnioskodawca nie udowodnił wymaganego 15-letniego okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych.

Od wyżej wskazanej decyzji dnia 4 marca 2016 roku złożył A. S. (1). Skarżący wniósł o uwzględnienie przez organ rentowy okresu pracy od dnia 23 sierpnia 1973 roku do dnia 30 kwietnia 1982 roku w Fabryce (...) P., do okresu pracy w warunkach szczególnych i przyznanie rekompensaty.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. wniósł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

A. S. (1), urodzony (...), dnia 21 stycznia 2016 roku wniósł o ponowne rozpatrzenie wniosku o przyznanie rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

(dowód: protokół zgłoszenia, k.79 akt rentowych II)

Na dzień 1 stycznia 1999 roku organ rentowy uwzględnił do okresu pracy w warunkach szczególnych A. S. (1) okresy :

- od dnia 5 maja 1982 roku do dnia 30 czerwca 1993 roku w Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) S.A. w B. na stanowisku ślusarza-spawacza.

- od dnia 9 września 1996 roku do dnia 30 kwietnia 2000 roku w (...) na stanowisku monter konstrukcji metalowych.

W sumie okresy pracy w warunkach szczególnych A. S. (1), które organ rentowy uznał za udowodnione wynoszą 12 lat 11 miesięcy i 7 dni. ZUS nie zaliczył do pracy w warunkach szczególnych okresu od dnia 23 sierpnia 1973 roku do dnia 30 kwietnia 1982 roku w Fabryce (...) P., gdzie skarżący pracował na stanowiskach ślusarza oraz ślusarza-konserwatora. Organ wskazał, że na podstawie analizy złożonej dokumentacji nie jest możliwym ustalenie czy wnioskodawca w trakcie zatrudnienia wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracę w warunkach szczególnych.

(dowód: decyzja z dnia 18 lutego 2016 roku, k. 103 akt rentowych, świadectwo pracy, k. 80, 81 akt rentowych II, świadectwo pracy, k. 13 akt rentowych I)

W okresie od dnia 23 sierpnia 1973 roku do dnia 30 kwietnia 1982 roku A. S. (1) pracował w Fabryce (...) w P. na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu początkowo na stanowisku ślusarza, a później ślusarza konserwatora. Fabryka (...) P. zajmowała się produkcją maszyn i urządzeń do produkcji szkła. Wnioskodawca pracował w brygadzie ślusarzy w dziale montażu i urządzeń. Przez cały okres zatrudnienia wykonywał te same czynności. Zajmował się montowaniem korpusów do szlifierek oraz składaniem maszyn do ciągnięcia szkła. Do stałych obowiązków wnioskodawcy należało układanie elementów zgodnie z rysunkiem technicznym. Następnie wnioskodawca podtrzymywał dane elementy, a drugi pracownik je wstępnie spawał (szczepiał). Następnie element przechodził na stanowisko spawacza, gdzie był spawany na gotowo. Po zesparowaniu przez spawaczy wnioskodawca zajmował się prostowaniem gotowych elementów przy użyciu młotka lub prasy. Kolejno musiał element wyszlifować szlifierką pneumatyczną i czyścić szczotką drucianą oraz skrobakami do gładkości. Wnioskodawca części maszyn do ciągnięcia szkła okładał azbestem oraz montował wałki azbestowe. W częściach maszyn nawiercał otwory wiertarką i gwintował otwory. Praca była wykonywana w hali, gdzie panował duży huk i zapylenie.

(dowód: przebieg zatrudnienia, k. 100 akt rentowych II angaż, k. 86 akt rentowych II, zeznania świadka H. C. od minuty 9:53 do minuty 27:24 na rozprawie z dnia 6 października 2016 roku, protokół z rozprawy, k. 21-22 akt sprawy, zeznania świadka J. M. od minuty 2:42 do minuty 13:03 na rozprawie z dnia 8 grudnia 2016 roku, zeznania wnioskodawcy od minuty 13:03 do minuty 22:43 na rozprawie z dnia 8 grudnia 2016 roku, protokół z rozprawy k. 38-39 akt sprawy)

Wnioskodawca nie dysponuje świadectwem pracy w warunkach szczególnych z okresu zatrudnienia w Fabryce (...) P..

(okoliczność bezsporna)

Sąd Okręgowy dokonał oceny dowodów i zważył, co następuje:

Odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 21 ust. 1 w zw. z art. 2 pkt 5 ustawy z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237, poz. 1656 ze zm.) rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Rekompensata zaś to odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabeą prawa do emerytury pomostowej.

Przesłankami uprawniającymi do rekompensaty są:

1) utrata przez ubezpieczonego możliwości przejścia na emeryturę we wcześniejszym wieku emerytalnym w związku z wygaśnięciem po dniu 31 grudnia 2008 r. - w stosunku do ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r. - podstawy prawnej przewidującej takie uprawnienie;

2) niespełnienie przez ubezpieczonego warunków uprawniających go do emerytury pomostowej na zasadach wynikających z przepisów o emeryturach pomostowych;

3) legitymowanie się przez ubezpieczonego co najmniej 15 letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach z FUS;

4) niezyskanie przez ubezpieczonego prawa do emerytury według zasad przewidzianych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS.

Równocześnie wątpliwości w zakresie interpretacji co do kręgu osób uprawnionych do rekompensaty oraz ram czasowych pracy wykonywanej w warunkach szczególnych rozstrzygnął Trybunał Konstytucyjny, który w wyroku z dnia 25 listopada 2010 r. K 27/09 (OTK-A 2010, nr 9, poz. 109) przyjął, że rekompensata jest odszkodowaniem za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które rozpoczęły pracę przed 1 stycznia 1999 r. i nie nabeżdą prawa do emerytury pomostowej. Przepisy ustawy o emeryturach pomostowych obejmują wyłącznie pracowników, którzy przed 1 stycznia 1999 r. wykonywali pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W przedmiotowej sprawie spornym między stronami było, to czy wnioskodawca posiada wymagany okres zatrudnienia w warunkach szczególnych. Spełnienie pozostałych przesłanek nie było przedmiotem sporu.

Sam fakt zatrudnienia wnioskodawcy w Fabryce (...) w P. był niesporny w świetle przedstawionej przez skarżącego dokumentacji. Spornym pozostawał charakter pracy wykonywanej przez wnioskodawcę w okresie od 23 sierpnia 1973 roku do dnia 30 kwietnia 1982 roku, tj. czy była to praca wykonywana w warunkach szczególnych.

Do oceny pracy wykonywanej w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze konieczne jest odwołanie się do przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.), gdzie wskazano, że rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w art. 32 ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych (ust. 4 art. 32). Przepisy dotychczasowe to rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

W myśl § 3 powołanego rozporządzenia za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, zwany dalej "wymaganym okresem zatrudnienia", uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia. Natomiast w myśl § 2 ust. 1 tego rozporządzenia - okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Zgodnie z art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i renach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, za pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnych uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o szczególnej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej.

Prawidłowe rozumienie pojęcia pracy w warunkach szczególnych nie jest możliwe bez wnikliwej analizy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.)

Z zestawienia § 1 i 2 tegoż rozporządzenia wynika, że pracą w warunkach szczególnych warunkach jest praca świadczona stale i w pełnym wymiarze na stanowiskach wskazanych w załączniku do tego aktu. Warunek wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy jest spełniony tylko wówczas, gdy pracownik w ramach obowiązującego go pełnego wymiaru czasu pracy na określonym stanowisku pracy nie wykonuje czynności pracowniczych nie

związanych z tym stanowiskiem pracy, ale stale, tj. ciągle wykonuje prace w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 listopada 2000 roku, II UKN 39/00, OSNAP 202/11/272).

Okresy pracy w warunkach szczególnych, stosownie do § 2 ust. 2 rozporządzenia, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy. Brak takiego świadectwa nie wyklucza jednak dokonania ustalenia zatrudnienia w warunkach szczególnych innymi środkami dowodowymi w toku postępowania sądowego. Stanowisko takie wielokrotnie zajmował również Sąd Najwyższy, który między innymi w wyroku z dnia 2 lutego 1996 roku, II URN 3/95, OSNAP 1996/16/239 stwierdził, że w postępowaniu przed sądami pracy i ubezpieczeń społecznych okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokości mogą być udowodniane wszelkimi środkami dowodowymi, przewidzianymi w kodeksie postępowania cywilnego. Ograniczenia dowodowe zawarte w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń (Dz. U. Nr 10, poz. 49 ze zm.) dotyczą wyłącznie postępowania przed tymi organami.

W przedmiotowej sprawie skarżący nie dysponował świadectwem wykonywania pracy w warunkach szczególnych.

Charakter pracy wykonywanej przez wnioskodawcę w spornym okresie Sąd ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach i zeznań świadków H. C. i J. M..

H. C. oraz J. M. w spornym okresie pracowali razem z wnioskodawcą w Fabryce (...), zatem dysponują wiarygodną i bezpośrednią wiedzą, co do zakresu obowiązków wnioskodawcy oraz warunków w jakich praca była świadczona. Z zeznań świadków wynika, że w spornym okresie wnioskodawca pracował jako ślusarz w dziale montażu i urządzeń. Do jego stałych obowiązków należało montowanie korpusów do szlifierek oraz składanie maszyn do ciągnięcia szkła. Praca ta polegała na układaniu elementów maszyn zgodnie z rysunkiem technicznym, przytrzymywaniu elementów podczas wstępnego spawania, szlifowaniu szlifierką pneumatyczną jak i papierem ściernym, czyszczenie elementów szczotką, a także skrobakami, skręcanie elementów na śruby, prostowanie gotowych elementów młotkiem oraz za pomocą prasy. Poza tym wnioskodawca zajmował się także, montowaniem wałków azbestowych i okładaniem części maszyn do ciągnięcia szkła azbestem, montowaniem wałków azbestowych oraz wierceniem i gwintowaniem otworów w częściach maszyn.

Do prac w szczególnych warunkach ustawodawca w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w wykazie A działu XIV zalicza następujące prace: 1) przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, poz. 12, 2) przy lakierowaniu ręcznym lub natryskowym, poz.17, 3) polegające na obsłudze urządzeń i narzędzi wibracyjnych lub udarowych, poz. 18.

Spośród prac wykonywanych w spornym okresie A. S. (1) w Fabryce (...) pracą w warunkach szczególnych były jedynie prace polegające na obsłudze urządzeń i narzędzi wibracyjnych lub udarowych (Wykaz A, Dział XIV, poz. 18). Do prac tych należało zaliczyć szlifowanie szlifierką pneumatyczną oraz wiercenie otworów w częściach maszyn zgodnie z rysunkiem technicznym. Nie mniej oprócz tych prac wnioskodawca wykonywał również prace polegające na układaniu elementów zgodnie z rysunkiem technicznym, prostowaniu elementów młotkiem oraz za pomocą prasy, czyszczeniu ich szczotką, druciakiem, skręcanie elementów na śruby oraz gwintowanie wywierconych otworów, które nie mają charakteru szczególnego. Wbrew twierdzeniu pełnomocnika wnioskodawcy skarżący nie pracował przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym. Z zeznań wnioskodawcy wynika, że do jego obowiązków należało jedynie przytrzymywanie spawanego wstępnie elementu. Wykonując tę pracę niewątpliwie był narażony na szkodliwe płyny spawalnicze. Ale dla uznania danej pracy za pracę w szczególnych warunkach nie wystarcza wykazanie szkodliwych i uciążliwych dla zdrowia warunków pracy. Niezbędnym warunkiem uznania pracy za pracę w szczególnych warunkach oprócz szkodliwych czynników jest wykazanie, że była to praca wymieniona w wykazie A bądź B będącego załącznikiem do cytowanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów. Toteż również okoliczność, iż w bezpośrednim sąsiedztwie wnioskodawcy pracowały brygady spawalnicze nie ma wpływu na ocenę charakteru pracy skarżącego. Wykonywanie

pracy przez pracowników zatrudnionych w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk spawalniczych nie mieści się bowiem w określeniu „prace przy spawaniu” wymienionym w wykazach A i B stanowiących załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) i nie uprawnia do uzyskania emerytury na podstawie art. 32 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.), (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 2008 roku (I UK 192/07)).

Także prace polegające na okładaniu części maszyn azbestem oraz montowanie wałków azbestowych, nie są pracami w warunkach szczególnych. Pracą w warunkach szczególnych jest praca wykonywana bezpośrednio przy przetwórstwie azbestu (wykazie B poz. 4). Prace polegające na okładaniu części azbestem oraz montowaniu wałków azbestowych nie są związane z bezpośrednią obróbką azbestu, w związku z czym nie można ich zaliczyć do prac w warunkach szczególnych.

Co więcej, wskazać trzeba, że okresów pracy świadczonej w warunkach szczególnych zaliczonych do wykazu A albo B, zgodnie z rozporządzeniem, nie można ze sobą łączyć. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku nie tylko rozróżnia dwie kategorie prac, które jednakowo można uznać za prace o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia, lecz przede wszystkim ustanawia z tytułu ich wykonywania różne warunki emerytalne. Prace uważane za wykonywane w szczególnych warunkach, uprawniające do niższego wieku emerytalnego, wymienione są w wykazach A i B stanowiących załącznik do rozporządzenia. Prawo do emerytury z tytułu wykonywania tych prac uregulowane zostało odrębnie wedle zasad wynikających z przepisów § 4 (wykaz A) oraz § 5 - 8a (wykaz B). Unaocznia to, że nie istnieje pojęcie „emerytury z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach”, która przysługiwałaby przy łącznym uwzględnieniu każdego z tak określonych okresów pracy, lecz że emerytura przysługuje z tytułu wykonywania konkretnego zatrudnienia, ujętego oddzielnie w odpowiednich wykazach A albo B przez konkretny okres w nich przewidziany. Osoby wykonujące pracę w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A nabywają prawo do emerytury, jeżeli osiągnęły wiek 60 lat (mężczyźni) oraz mają wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat w szczególnych warunkach (§ 4 ust. 1), natomiast osoby wykonujące pracę w szczególnych warunkach wymienione w wykazie B nabywają prawo do emerytury, jeżeli osiągnęły wiek 55 lat (mężczyźni) oraz mają wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 10 lat szczególnych warunkach (§5- 8a). Z tych przyczyn, w myśl § 4 ust. 3, do okresów zatrudnienia w szczególnych warunkach, o których mowa w ust. 1, zalicza się okresy pracy górniczej w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin oraz okresy zatrudnienia na kolei w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin, a także okresy pracy lub służby, o których mowa w § 5 - 10, a nie ma możliwości łączenia z tymi okresami innych prac, ujętych w § 4 rozporządzenia (prace wymienione w wykazie A), (podobnie por. Wyrok Sądu Najwyższego - Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z 2007-04-11, I UK 306/06.)

W orzecznictwie przyjmuje się, że nie korzysta z uprawnienia do emerytury w niższym wieku emerytalnym pracownik, który nie udowodnił, że wykonywał pracę w szczególnych warunkach w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku (por. np. wyrok z dnia 15 grudnia 1997 r., II UKN 417/97, - OSNP 1998/21/638).

Skoro zatem wnioskodawca w spornym okresie oprócz prac w warunkach szczególnych tj. pracach polegających na obsłudze urządzeń i narzędzi wibracyjnych lub udarowych wykonywał jeszcze inne prace, które takiego charakteru nie miały, takie jak układanie elementów maszyn zgodnie z rysunkiem technicznym, montowanie korpusów do szlifierek, przytrzymywanie elementów podczas wstępnego spawania, szlifowanie papierem ściernym, czyszczenie elementów szczotką, a także skrobakami, skręcanie elementów na śruby, prostowanie gotowych elementów młotkiem, montowanie wałków azbestowych i okładanie części maszyn do cięcia szkła azbestem oraz gwintowanie otworów w częściach maszyn to oznacza to, że nie pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnych warunkach. W ramach bowiem obowiązującej go dziennej normy czasu pracy wykonywał oprócz prac, które szkodliwie oddziaływały na jego organizm, także prace które takiego charakteru nie miały. Stałe wykonywanie prac w szczególnych warunkach,

w pełnym wymiarze czasu pracy stanowi niezbędny warunek do zaliczenia danego okresu pracy do pracy w warunkach szczególnych.

Uniemożliwia to zaliczenie wnioskodawcy okresu od dnia 23 sierpnia 1973 roku do dnia 30 kwietnia 1982 roku w Fabryce (...) do pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Biorąc zatem pod uwagę, że wnioskodawca nie wykazał, aby pracował w warunkach szczególnych przez wymagany okres, Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych na podstawie art. 477¹⁴§ 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.